

Věc: Posudek vedoucího diplomové práce

Název diplomové práce:
Hmotná kultura raně novověkého měšťanského domu
na příkladu hromadného nálezu
ze studny domu čp. 55 na Latránu v Českém Krumlově.

Autor: Michal Preusz

Úvod

Předložená práce je druhým autorovým pokusem na úrovni magisterské písemné práce zpracovat téma se stejným názvem, obsahem a studijně badatelskými cíli jako v r. 2010. Oproti předchozímu rukopisu se jedná o – v pozitivním slova smyslu – zásadně přepracovanou práci.

Pozn.: s ohledem na to, že se jedná o totéž téma, jsou obecné části posudku vedoucího práce převzaty z posudku původního (z 26. srpna 2010); vyjádření k nové struktuře a metodám znovupředložené práce, k zadaným cílům a jejich naplnění, je uvedeno níže.

Volba tématu

Zvolené téma patří do studia historické hmotné kultury s užším vztahem k postmedieválním technologiím a k užití dobových výrobků v rámci specifických společenských komunit (v daném případě měšťanské rodiny v poddanském městě). Rekonstrukce životního stylu na základě dochovaných písemných a hmotných pramenů patří i v české postmedievální archeologii v posledních letech k zájmovým a mnohostranně rozpracovávaným badatelským okruhům a nabízí tudíž i zajímavá srovnání a podobná témata.

V případě předložené magisterské práce se jedná o pokus podat přehled o početně rozsáhlém a kvalitativně významném nálezovém souboru z raného novověku z jihočeského města Český Krumlov, při čemž dochované historické zprávy zároveň umožnily zabývat se vazbou archeologicky získaného domovního inventáře na konkrétní osoby a jejich rodiny (historie domu čp. 55). Proto lze zvolené téma hodnotit jako badatelsky závažné a přínosné pro regionální i nadregionální studium specifických druhů historické materiální kultury.

Metodologie

Michal Preusz pojal koncepci primárně archeologického tématu jako komparaci poznatků více vědních oborů, mezi nimiž dominují historické a archeologické prameny. Vedle práce s písemnými prameny a příslušnou historickou literaturou, které měly pomoci k dataci archeologického souboru i při rekonstrukci života v domě čp. 55 na českokrumlovském Latránu, se stala

jádrem magisterské práce analýza pramenů hmotných, získaných archeologickým výzkumem zásypu studny na parcele uvedeného domu.

Pro hodnocení materiálového souboru zvolil autor kombinaci několika metod, především deskripce, typologie, analýzy a komparace, v dalších kapitolách i prezentace výsledků příbuzných vědních disciplín (osteologie ad.).

Práce je v přílohách doplněna kresebnou i fotografickou dokumentací a katalogovým (u keramiky, skla ad. tabulkovým) přehledem nálezového fondu.

Forma magisterské práce

Absolventská práce obsahuje 149 stran textu, 30 obrazových příloh, 23 stran kresebné a fotografické dokumentace materiálu a 70 nečíslovaných stran, označených jako „katalog příloh“. Splňuje tedy požadavky na rozsah magisterské práce. Je členěna do 11 kapitol s připojeným seznamem použitých pramenů a literatury. Chybí seznam použitých zkratk.

Oproti předchozí verzi je předložená práce přehledně a srozumitelně členěna do logicky navazujících kapitol, při čemž jsou správně odděleny informace různých druhů pramenů (zvl. archeologických a písemných). Ze strukturálního členění – v němž jsou nejprve hodnoceny prameny hmotné a následně doplněny o prameny písemné či zprávy z historické literatury – zřetelně vyplývá, že se jedná o absolventskou práci v oboru archeologie. Tuto koncepční změnu v předložené druhé verzi absolventské práce M. Preusze lze oproti předchozí hodnotit jako pozitivní posun.

Formální stránka magisterské práce zahrnuje vedle koncepčního pojetí i pohled na nejzákladnější složky psané odborné stati. Sem patří vedle gramatiky a stylistiky také odkazový aparát a oborová terminologie.

V předložené práci se vyskytuje již podstatně méně textových chyb, překlepů a tzv. hrubých pravopisných chyb, než tomu bylo v první verzi, předložené v r. 2010¹.

Jazykové vyjadřovací prostředky autora považují za dobré s bohatým slovním rejstříkem. Někdy je však rozvinutí věty nebo její stylistické podání nesrozumitelné nebo jazykově nečeské². Znalost oborové terminologie považují za vyspělou, i když v některých jednotlivostech autor i v druhé verzi své absolventské práce užívá opakovaně nesprávných výrazů. Jedná se především o nelogické slovní spojení „stratigrafické vrstvy“ a numerické označování nálezů z krumlovského čp. 55 termínem „inventární čísla“³.

I když došlo v předložené práci k podstatnému zkvalitnění v odkazovém aparátu oproti studii, předložené v r. 2010, je škoda, že i tato aktuální verze obsahuje poměrně značné množství nedostatků, které čtenáři znesnadňují

¹ Konkrétní chyby jsem vyznačil do posuzovaného svázaného rukopisu

² Do posuzovaného svázaného rukopisu jsem označil poznámkou „formulace“.

³ Číselnou řadu a přiřazení jednotlivých čísel konkrétním nálezům vytvořil M. Preusz sám; příslušné číslo nálezu (1, 2, 3 ... x) lze tedy chápat nanejvýš jako „pořadové“ ve smyslu pomocného označení, nikoliv jako – ve smyslu muzeologické evidence – číslo inventární (to by mu muselo přidělit příslušné muzeum, kde je fond uložen).

jednoduchou a rychlou orientaci v textu s vazbou na odkazový aparát. Vedle chyb v abecedním řazení literatury⁴ či nesprávných citací⁵ patří k významným opomenutím textové odkazy na 18 studií a monografií, které nejsou vůbec obsaženy v seznamu literatury⁶ a naopak⁷ prací, které obsahuje seznam literatury, ale nejsou vůbec uvedeny v textu⁷. Pro případnou další práci se souborem a předloženým rukopisem je nutno uvedené nedostatky odstranit, neboť neumožňují čtenáři komparovat v textu uvedené informace s citovanou odbornou literaturou. To je zvláště citelné u monografií, které autor ve svém rukopise odkazuje opakovaně (např. Krajíc 1998 – 13x).

Za pozitivní lze chápat oproti první verzi doplnění obrazových příloh, které seznamují čtenáře s lokálním historickým prostředím a nálezovou situací (obr. 1-12), písemnými prameny a ikonografickými paralelami (obr. 13-30) a dokumentací vybraných archeologických nálezů z čp. 55 v Českém Krumlově (obr. 31-59). Přes výrazné oživení práce touto formou prezentace nálezového prostředí a artefaktů je nutno upozornit na jednotlivosti, které bude nutno při další práci do rukopisu doplnit. Bohužel jsem v přílohách nenašel žádný půdorysný plán domu čp. 55 s vyznačením polohy studny, což by mělo patřit nejen k základní doprovodné dokumentaci archeologického výzkumu, ale čtenáři to neumožňuje zaujmout vlastní stanovisko k autorovým závěrům o vzniku a využívání studny na uvedené krumlovské parcele⁸. Ztíženou práci pro čtenáře představují také obrázky č. 48, 49, 52, 54 a 56, kde nejsou u jednotlivých vyobrazených předmětů uvedena identifikační čísla a pouze podle jejich seřazení na stránce obrazové přílohy a čísla pod obrázkem lze jen těžko odhadnout, o který z popisovaných předmětů se jedná.

Poslední formální připomínka se týká katalogu nálezů. Přestože tabulkový i textový soupis nálezů jednoznačně vypovídá o podrobné autorově znalosti daného nálezového souboru a svědčí i o tom, že všechny předměty podrobně statisticky a analyticky zpracoval, není možné se v tabulkách o užitkové keramice (tvořící 4/5 katalogu) orientovat. Protože u tabulek užitkové keramiky

⁴ Viz např. str. 143-144 „Kubiková“ a „Kybalová“

⁵ Na str. 141 „Holub – Burian“ je rok vydání až na konci citace, což ztěžuje orientaci citované práce ve vazbě na text. Jako další příklad lze uvést M. Preuszem citovanou studii „Krajíc 2005“ (v seznamu literatury s. 143), kde jsou ovšem autory kapitoly o renesančním skle v monografii „Historie sklářské výroby ...“ vedle R. Krajíce ještě J. Podliska, H. Sedláčková a J. Veselá – práce měla být tedy citována se všemi autorskými jmény (viz Drahotová a kol. 2005, s. 9).

⁶ Krajíc 1998 (s. 8, 20, 30, 33, 56, 65, 68, 83, 84, 94, 98, 99, 100), Kubiková 2003 (s. 8), Hrdlička 2008 (s. 9), Elias 2006 (s. 9), Winter 1892 (s. 12), Opravil 1964 (s. 13), Klápště 1983 (s. 13), Vařeka 1998 (s. 20), Krajíc 1990 (s. 33), Vondráčková 1996 (s. 41), Zavřel 1988 (s. 53), Krajíc 2007 (s. 56), Vařeka 2002 (s. 67), Drahotová 1984 (s. 83), Krajíc 2008 (s. 99), Fröhlich – Koppová (s. 99), Míka 1970 (s. 105) a Komenský 2003 (s. 120).

⁷ Codreanu-Windauer 1998 (s. 138), Hagn – Veit 1987 (s. 141), Hagn – Veit 1990 (s. 141), Juřina – Vyšohlíd 2009 (s. 142), Renner 2004 (s. 146), Rödíg 1988 (s. 146), Scheufler 1963 (s. 146).

⁸ Jedná se především o autorovo konstatování na str. 130, že studna byla vyhloubena již ve 13. n. 14. století „před výstavbou městského domu“. K těmto – prameny nepodloženým - závěrům by bylo vhodné využít kromě jiného i metodu horizontální stratigrafie, tedy prostorovou vazbu na parcelu čp. 55 a zvl. vztah polohy studny k širšímu sídelnímu prostoru pro období, kdy na daném místě dům ještě nestál (13.-14. st.). Při interpretaci, předložené na str. 130, by bylo nutno předpokládat, že nově stavěný dům čp. 55 musel respektovat svojí zástavbou již na místě existující a provozovaný objekt – studnu (je to pravděpodobné ???).

chybí záhlaví (kterou vlastnost ten který sloupec popisuje), snažil jsem se získat přehled podle textového členění, uvedeného na str. 19-20 (skupiny A-H), ale data uvnitř skupin (jednotlivé sloupce) jsou bez záhlaví téměř nerozlučitelná⁹.

Obsah magisterské práce

Magisterská práce v oboru archeologie se zabývá zpracováním a vyhodnocením souboru materiálové kultury, který byl získán archeologickým výzkumem zásypu studny na parcele domu čp. 55 na Latránu v Českém Krumlově.

Obsahově je práce rozdělena do několika větších tematických bloků. V první části se autor soustřeďuje na analýzu materiálového fondu včetně analogií a snaží se i o rámcové datační zařazení druhů (skupin) či jednotlivin (hrnce, trojnožky ad.). Protože autor nepochybně při budoucí práci některé z posuzovaných skupin dále podrobněji rozpracuje (sklo¹⁰, dřevo¹¹), lze jako na kvalitní a z hlediska historických závěrů za inspirativní poukázat např. na kapitoly o užitkové keramice, kachlích a zvl. o kožených výrobcích, kde autor aplikoval i technologické a historické poznatky.

Pro celkové zařazení archeologicky získaného materiálového fondu je vhodně zařazena kapitola o podobě a vybavení měšťanského domu s detailním zaměřením na členění čp. 55 i jeho obyvatele v období od sklonku středověku po novověk. Za podařený lze chápat pokus M. Preusze „oživit“ historii čp. 55 zařazením některých konkrétních archeologických nálezů do prostorů (místností) domu.

V závěrečné kapitole se autor zaměřil na datování jednotlivých nálezových celků (vrstvy A-E), při čemž lze akceptovat jeho rámcové časové zařazení, vyplývající z typologických analýz i z aplikované komparativní metodiky (analogie, jiné prameny). Zajímavou sondou je na str. 132-133 prezentované srovnání výpovědních schopností písemných a hmotných pramenů. Pro oborovou metodiku by bylo přínosem, kdyby autor vypracoval a pro jednotlivé sídelní horizonty (alespoň pro vrstvy B, D a E) prezentoval souhrnný grafický přehled reprezentativních materiálů (typář užitkové keramiky, skla ad.). Jeho doplnění grafickou formou považuji v budoucí práci se souborem za zásadně žádoucí.

⁹ Předpokládám, že M. Preusz vytvořil katalog užitkové keramiky v některém z dostupných počítačových programů (patrně v Excelu – jeli tomu tak, je škoda, že jsem neměl k dispozici verzi práce na CD Romu), ale protože se tento tabulkový formát nevešel do tiskové podoby rukopisu, je informace o jednom a tomtéž předmětu (původně v řádku) rozdělena na několik stránek (k jednomu předmětu informace na 6 stránkách), což činí data naprosto nepřehlednými.

¹⁰ Téměř nevyužita zůstala poslední souhrnná práce o českém historickém skle a zvl. v ní uvedená další literatura (Drahotová a kol. 2005: Historie sklářské výroby v českých zemích I. Praha).

¹¹ Viz publikované nálezy z Plzně, studie J. Kavána ad.

Závěrečné zhodnocení

Rozsáhlá magisterská práce M. Preusze si dala za úkol v rámci oboru archeologie vyhodnotit soubor materiálové kultury z českokrumlovské studny, objevené a archeologicky prozkoumané na parcele domu čp. 55.

Přepracovaná práce je formálně i obsahově v pozitivním slova smyslu odlišná od původního (v r. 2010 předloženého) pojetí.

Její obsahovou stránku lze hodnotit jako kvalitní s využitím moderních mezioborových metodik. Doplnění si zaslouží některé z kapitol shora uvedených analyzovaných souborů a žádoucí je i prezentace materiálových typářů, odpovídajících jednotlivým časovým horizontům, odlišeným v zásypu studny v českokrumlovském domě čp. 55.

Věřím, že zbytečné formální nedostatky, především v odkazovém a citačním aparátu, struktuře a značení některých příloh, autor při další práci s rukopisem odstraní.

S ohledem na shora uvedené hodnotím předloženou magisterskou práci M. Preusze známkou: **velmi dobře plus (lepší 2)**

V Českých Budějovicích 13. června 2011

doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.